

Verdroogd plantsoen

“Droogte is lang niet altijd de oorzaak van kwijnende aanplant”

Iedereen heeft het gemerkt: het is een uitzonderlijk droog voorjaar. En dus is het niet zo raar dat de jonge aanplant er droog of verdroogd bij staat. Fout. Als aanplant er nu slecht bij staat, heeft dat vooral te maken met onvoldoende kennis over planvorming, aanplant en grondbewerking. Dat meent althans Henk Tingen van de afdeling Zaad en Plantsoen van Staatsbosbeheer.

— Geert van Duinhoven (journalist)

> ZE STAAN ER MAAR VERDROOGD BIJ, de boompjes in het Brabantse landinrichtingsgebied De Hilver. Vooral de meidoorn die vorige week geplant is, heeft nu al verschrompelde blaadjes. Of ze het gaan redden is maar zeer de vraag. Datzelfde geldt voor de lijsterbessen. Ze zijn in het blad geplant, dus dat zal waarschijnlijk niets worden. De jonge planten hebben nog nauwelijks nieuwe haarworteltjes weten te vormen, terwijl ze al wel flink verdampen via de bladeren. Even verderop staan jonge eiken. Een deel van de wortels ligt boven de grond. Henk Tingen van Staatsbosbeheer heeft weinig hoop dat deze het gaan redden. Zeker als het nog een paar weken van dit droge weer blijft. Vervolgens wijst hij naar de eiken die veel te ondiep zijn geplant. Deze eiken zullen misschien nog wel aanslaan, maar als er over een jaar of tien, twintig een storm langs raast, dan zullen ze allemaal plat liggen.

In een notendop laat Henk Tingen van de afdeling Zaad en Plantsoen van Staatsbosbeheer hier in Brabant zien wat er de laatste jaren zo vaak mis gaat bij beplantingen. De afdeling van Tingen levert zaad en plantsoen aan Staatsbosbeheer en Dienst Landelijk Gebied en is verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging vanaf zaadwinning tot en met leverbare plant.

In De Hilver zijn diverse percelen het afgelopen voorjaar ingeplant. Ook hier zijn er naast de droogte andere factoren die een optimale kwaliteit in de weg staan. Maar, benadrukt Tin-

gen, het is in dit project niet beter of slechter gegaan dan elders. Het is ook niet specifiek iets voor de zandgronden. Op veel plaatsen, onafhankelijk van opdrachtgevers of bodemsoorten, mislukken wel eens aanplanten. En daar is iets aan te doen.

Beschikbaarheid

Wat is er dan aan de hand? Tingen legt samen met Ynte Bekema van de Dienst Landelijk Gebied uit dat het probleem vaak al begint in de planningsfase. Als je vroeger een beplantingsplan maakte, was dat snel geregeld en kon de uitvoering snel beginnen. Tegenwoordig moet je rekening houden met een langdurige bestemmingsplanprocedure, veel betrokken partijen, het bouwstoffenbesluit en meestal een archeologisch onderzoek. Tingen: “Ik zie maar al te vaak dat mensen gedurende deze procedures al beginnen aan de bestekfase. Dan worden al planten ingekocht terwijl het moment van uitvoering nog niet bekend is. Dan blijkt dat de uitvoering pas kan beginnen als het al lang voorjaar is geworden en de planten al in het blad zitten. Of het komt voor dat in het bestek 80.000 planten zijn opgenomen maar dat uiteindelijk vanwege het archeologisch onderzoek er maar 60.000 geplant mogen worden.”

“Mensen realiseren zich vaak onvoldoende dat de verplichte procedures echt invloed kunnen hebben op het beplantingsplan en daarmee ook op het beplantingsbestek. En tijdens de plan-

fase houden mensen vaak geen rekening met de beschikbaarheid van plantmateriaal. Je kunt wel een plan maken en willen uitvoeren, maar dan moet je wel zeker weten dat het gewenste plantmateriaal beschikbaar is. Dat moet je ruim op tijd gaan onderzoeken. Je kunt nu al bij kwekers gaan kijken wat voor plantsoen er over twee jaar beschikbaar is en van welke herkomst en kwaliteit. Onderzoek je de beschikbaarheid niet op tijd, dan is de kans levensgroot dat het plantsoen niet aanwezig is en mensen uiteindelijk dan toch maar voor een iets andere kwaliteit of soort kiezen omwille van de voortgang van het project.” Overigens is dat niet altijd de schuld van de uitvoerders of de opdrachtgevers. Subsidieverstrekkers of opdrachtgevers hebben vaak hun eigen termijnen waarop een project moet zijn afgerond en dus moeten de planten hoe dan ook de grond in.

Specifieke informatie

Vervolgens is de keuze van de soorten en het type menging passend bij de grondsoort en waterstand van groot belang, meent Tingen. Probleem is echter dat de huidige generaties daar vaak te weinig meer van af weten. Uiteraard zijn er handboeken, maar die geven vaak te weinig specifieke informatie. Welke menging moet ik toepassen op deze grond, welke plantdiepte, rijafstand bij deze grondwatertrap etc. Te vaak wordt op elk perceel of onderdeel van een plan het zelfde sortiment geplaatst zonder rekening

Rechter pagina:
Ynte Bekema (links, DLG) en
Henk Tingen (Staatsbosbeheer)
bekijken de kwijnende aanplant
foto's Geert van Duinhoven

te houden met de specifieke verschillen van de lokatie. Ynte Bekema beaamt de woorden van Tingen: “Als opdrachtgever moet je alle zeilen bijzetten om naast de planning ook de uitvoering in het veld goed te kunnen volgen. Het gebeurt maar al te vaak dat de directievoerder of toezichthouder ook niet alle benodigde tijd of kennis heeft.”

Klimaat

Plantmateriaal dient goed aangepast te zijn aan de klimatologische omstandigheden van Nederland en dient te voldoen aan de doelstellingen en de functie waarvoor de beplanting wordt aangelegd. Daarnaast is het van belang dat het materiaal beschikbaar is op het goede moment van het jaar, vertelt Tingen. “Dat betekent dat je ten tijde van het opstellen van het uitvoeringsplan al weet wanneer je gaat planten en al weet dat het plantsoen beschikbaar is. Bedenk daarbij dat het plantseizoen de afgelopen decennia veel korter is geworden. Vroeger liep dat van ongeveer 15 oktober tot 15 april. Tegenwoordig loopt de herfst door tot november en begint het voorjaar vaak ook eerder dan 15 april. Reken vervolgens nog op een paar weken vorst in januari of februari en je plantseizoen is, zoals dit jaar, nog maar een paar weken lang. Daarin moet het allemaal gebeuren.”

“In de Hilver bijvoorbeeld stond de aannemer in januari al in de startblokken, maar kon er pas vanaf maart geplant worden. Dat betekent dat je ook eventuele tegenvallers moet opvangen in die periode. Hier hadden we bijvoorbeeld ook nog eens het geval dat een piketpaaltje van het Kadaster was weggehaald. Voordat het Kadaster dan is geweest en opnieuw heeft ingemeten, ben je zo weer anderhalve week verder. Dat lijkt niet veel, maar het is cruciaal als je alles geplant wil hebben voor 15 april. Want je kunt het hier wel zien aan de meidoortjes: zitten ze eenmaal in het blad en is er net een droge periode, dan is alles voor niets geweest. En als ik dan even verder in de toekomst kijk, kunnen we er vanuit gaan dat door de klimaatverandering het groeiseizoen alleen nog maar korter wordt en een strakke voorbereiding en planning alleen nog maar belangrijker zullen zijn.” En daarom wordt het ook des te belangrijker, meent Tingen, dat opdrachtgevers voor het juiste plantmateriaal kiezen. “Ten aanzien van de klimaatverandering is het nog niet duidelijk welke kant het opgaat. Dat betekent materiaal dat hier goed is aangepast, de verandering ook het beste kan opvangen en mee kan ontwikkelen. Die planten zullen het hier altijd beter doen dan rassen uit bijvoorbeeld Zuid-Europa. En dan is het natuurlijk niet belangrijk dat de planten uit bijvoorbeeld Vlaanderen komen of net over de grens van Duitsland. Het gaat erom dat ze aangepast zijn aan de Nederlandse

Deze aanplant had zeker 10 centimeter dieper de grond in gemoeten.

Wortels van deze jonge aanplant liggen deels boven de grond

omstandigheden. Vervolgens is het goed om precies te weten welke soorten je gebruikt. Wordt het een productiebos, een natuurbos of een multifunctioneel bos? Daarvoor zijn telkens andere soorten beschikbaar. Neem dus niet zomaar een soort die toevallig beschikbaar is. En let op dat je ook echt krijgt wat je hebt gevraagd. Lang niet alle kwekers kunnen een certificaat overhandigen waaruit precies blijkt welke herkomst het betreft”.

Controle in het veld

En als het dan fout is gegaan. Wat is dan de beste oplossing? Dat ligt er nogal aan, meent Tingen. Weer even deze meidoorn. Natuurlijk hebben deze planten pech dat het een paar weken erg droog is. Maar het is ook onverantwoord om ze pas aan te planten als ze al in het blad staan. Misschien als het nu gaat regenen, dat ze het overleven, maar het zullen geen sterke planten worden. “Wellicht dat ze zelfs pas het volgend jaar dood gaan, maar dan sta je daar als beheerder: wie moet je daar dan nog op aanspreken? De aannemer die het project een jaar geleden heeft opgeleverd? Of de directievoerder? De opdrachtgever? Wij als beheerder van dit soort percelen vinden het daarom heel belangrijk om al in een vroeg stadium, liefst tijdens de uitvoering ter plekke te kijken of het goed gaat. Want dan kun je al vrij goed inschatten hoe groot de kans op succes is.” Daarom is de uitvoeringsfase ook een fase waarin goede monitoring onontbeerlijk is. Tingen: “Hoe vaak komt het niet voor dat de aannemer zijn afspraken niet precies nakomt? Spreek je af dat hij een plantafstand van anderhalve meter moet aanhouden, blijkt dat hij om de bijna twee meter plant. Probeer dat nog maar eens goed te praten na een paar weken. Daarom zeg ik: ga kijken in het veld tijdens de uitvoering en zorg dat de afspraken goed op papier staan. Alleen dan heb je recht van spreken en kun je de aannemer bijsturen. Zo had ik vorig jaar in Dordrecht een project aan de hand waar zo ongeveer alles fout ging tijdens de uitvoering. Het was compleet ongeschoold personeel die nog nooit bomen geplant hadden. De bomen zijn dus te ondiep geplant, in een verkeerde menging, alles is misgegaan zonder dat iemand het eigenlijk in de gaten had. Daar zitten we nu met het probleem dat een deel niet is aangeslagen en een groot percentage inboet hebben. Dat was wellicht niet nodig geweest als de opdrachtgever er beter bovenop had gezeten.” <

Geert van Duinhoven,
g.vanduinhoven@delynx.nl

Certificaten

Toezicht en controle op plantmateriaal worden uitgevoerd door Naktuinbouw (Nederlandse Algemene Kwaliteitsdienst Tuinbouw). Kwekerijen zijn verplicht aangesloten bij NAKtuinbouw, vanwege de wettelijke controle op plantenziekten. Daarnaast kan een kwekerij zich ook vrijwillig aanmelden voor een certificeringskeuring. Dan controleert NAKtuinbouw de herkomst en traceerbaarheid van het plantmateriaal. De opmerking van een kwekerij dat men is aangesloten is bij de NAKtuinbouw geeft dus geen garantie dat plantmateriaal ook daadwerkelijk van gecertificeerde herkomst is!

Sinds 2006 in de nieuwe Zaaizaad en plantgoed wet in werking getreden. Dit is de Nationale uitwerking van de EU-richtlijn EG 1999/105. Deze wet stelt eisen voor het in de handel brengen van Bosbouwkundig teeltmateriaal. Aangezien de EU-richtlijn gelijk is voor alle EU- landen is daarmee ook Zuid- of Oost-Europees plantmateriaal (Italiaans, Hongaars, Roemeens, etc) handelsverkeer toegestaan. In de EG 1999/105 (zie ook Rassenlijst Bomen) worden 57 soorten genoemd die moeten voldoen aan de eisen.

Tips:

- 1) Geef bij contact met kwekers goed aan welk materiaal u wilt hebben. De Rassenlijst voor Bomen is daarvoor een prima instrument omdat het aansluit op de certificeringskeuring van NAKtuinbouw.
- 2) Het is aan te bevelen om een vaste omschrijving in een offerte of aanvraag te gebruiken: Plantmateriaal dient van een gecertificeerde herkomst te zijn uit de meest recente Rassenlijst Bomen.
- 3) Controleer altijd de leveranciersdocumenten op vermelding van de Herkomstgegevens. Indien niet volledig of bij twijfel, vraag bij uw leverancier naar een duidelijke schriftelijke informatie en verifieer dit bij NAKtuinbouw.

